

familiei Boiu, iar Zaharia Boiu jn. este totuna cu juniorul aceleiași familii. După cum mi s-a părut absolut inadmisibil a marginaliza personalitatea lui Heliade Rădulescu, atunci când autorul comentează pe baza unor documente de arhivă, emise de Șaguna, polemica cu acesta pe marginea editării *Bibliei*. A rămâne doar la litera documentelor șaguniene, ca înțelegere și exprimare, a vorbi despre un reprezentant deloc marginal al elitei romantice, simplu, etichetându-l „mireanul” (p. 270), fără a survola bogata bibliografie pe această temă, mi se pare a se înscrie tot în registrul lui *asa nu...*

La finalul acestei lecturi, multe întrebări rămân fără răspuns: de exemplu, de ce risipa de energie în a reveni periodic pe parcursul cărții la problematica unirii cu biserica Romei, inclusiv ultima frază a cărții, se opintește în același orizont, din moment ce din statisticile folosite de autor rezultă că doar în 3 parohii se aflau și greco-catolici? De ce nu a preferat autorul să stăruie asupra confesiunii evanghelice, din moment ce credincioșii ei apar în multe sate, conviețuind cu ortodocșii? De ce a transformat interpretarea de texte în simple rezumate sau, și mai rău, în transcrierea lor?

Și, nu în ultimul rând, de ce la trecerea a trei ani dintre momentul susținerii tezei de doctorat și cel al publicării cărții, Vasile Silviu Muntean nu a reușit să diminueze textura total neprofesionistă a unei cercetări științifice? Desigur, tentația unui atare subiect poate fi în parte responsabilă pentru asemenea erori, ca și orgoliul, nu îndeajuns temperat, pentru a nu da drumul pe piața cărții unor texte care ar mai trebui să treacă prin furcile caudine ale vreunui priceput șlefuitor, atât al ortografiei, cât, în primul rând, al flagrantelor greșeli istorice. Poate o ediție revăzută și mult adăugită a cărții va reabilita, cândva, acest generos subiect care merita mult mai mult într-o reconstituire făcută tocmai de un slujitor al bisericii din zona supusă acestei radiografieri istorice.

Corina Teodor

Canonici, profesori și vicari foranei din Biserica Română Unită (1853-1918). Dicționar,
Mirela Popa-Andrei (coord.), Diana Covaci, Ana Victoria Sima, Mihaela Bedeclean, Aurelia Dan,
Iosif Marin Balog, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2013, 454 pag.

Conținutul acestei cărți se deschide cu un studiu introductiv de aproape 70 de pagini, intitulat *Preliminarii la o anchetă socio-antropologică asupra elitei ecleziastice române greco-catolice 1853-1918*, un text de analiză dens și substanțial, împărțit în trei capitole distincte, care se ocupă pe rând de personajele principale ale acestei lucrări: canonicii capitulari și vicarii foranei din provincia mitropolitană de Alba Iulia și Făgăraș, respectiv profesorii de la seminariile teologice din Blaj și Gherla.

Volumul continuă cu *Nota asupra ediției*, în care sunt prezentate motivațiile cercetării, aspecte metodologice, modul de structurare a lucrării și limitele acesteia, precum și alte precizări de natură tehnică. Lucrarea prezintă mai departe cele 140 de voci, care înfățișează biografia de întindere variabilă ale unor personalități bisericești greco-catolice reprezentative pentru întreaga societate românească a perioadei avute în vedere, între care se regăsesc 34 de canonici mitropolitani, 28 de canonici de la episcopia de Oradea, 23 de canonici din Lugoj, 20 canonici din Gherla, 18 profesori de la Blaj și Gherla, 13 vicari foranei și 4 profesori de la Oradea. După această secțiune, cea mai bogată din întreaga lucrare sub raportul întinderii și al conținutului informațional, cartea are un capitol consistent de referințe bibliografice, urmat de un rezumat în limba engleză, un glosar de termeni și la sfârșit un indice de nume, în care sunt cuprinse atât personalitățile care au făcut obiectul cercetării, cât și numele istoricilor menționați în desfășurarea acesteia.

Nu ne-am propus să prezentăm pe larg conținutul lucrării, chiar dacă faptul ar fi fost un exercițiu intelectual oportun și am fi avut drept argumente în acest sens calitatea analizei din studiul introductiv, precum și consistența și ineditul informației care înfățișează cele 140 de personalități ce au onorat, prin activitatea și slujirea lor, atât Biserica Română Unită, cât și națiunea română în perioada aleasă spre studiu, 1853-1918. Am considerat în schimb a fi mult mai relevant să scoatem în evidență noutățile pe care le aduce lucrarea semnalată, contribuțiile cu care aceasta îmbogățește istoriografia română actuală.

Astfel, în primul rând, trebuie spus că lucrarea reflectă vitalitatea unui șantier de cercetare, anticipat la Cluj prin anumite inițiative științifice încă înainte de 1989, și care a cunoscut o dezvoltare semnificativă în ultimele două decenii și jumătate. Ne referim la istoria bisericii, un teritoriu al cunoașterii istorice care a beneficiat în această perioadă post-comunistă de numeroase restituiri, atât sub aspect documentar, cât și analitic și interpretativ, cu referire în special la spațiul Transilvaniei. Faptul că studiile de istoria bisericii și a vieții religioase, istoria celor două confesiuni românești, ortodoxă și greco-catolică, inaugurate pentru secolul al XIX-lea de istorici precum Nicolae Bocșan, Dumitru Suci, Simion Retegan, au căpătat expresia unui proiect care are continuitate la nivelul generațiilor mai tinere de istorici, arată că acest domeniu este departe de a fi obiectul unei cercetări formale și minimaliste și că investigarea sa a fost o necesitate majoră a istoriografiei românești post-comuniste.

A doua încadrare tematică pe care o reclamă prezentul volum este istoria elitelor, domeniu care se înscrie în prelungirea unor abordări precum cele semnate de Remus Câmpeanu, Cornel Sigmirean, Judit Pál, Lucian Nastasă sau de mai tinerii autori ai unor teze de doctorat ca Vlad Popovici, Alexandru Onojescu și Ovidiu Iudean. Abordarea specifică istoriei elitelor se validează nu doar prin colecția bogată de biografii ecleziastice pe care o oferă lucrarea, cât mai ales prin baza metodologică de care s-au folosit realizatorii volumului în desfășurarea întregii cercetări. Cele 140 de medalioane de români greco-catolici au fost reconstituite prin apelul la un instrumentar și la o metodologie consacrată în istoriografia internațională a temei, la autori de elită în domeniul istoriei elitelor ecleziastice, citați și integrați în studiul introductiv al lucrării, precum John Scott, Olivier Charles, Philippe Loupes, Stéphane Gomis și alții. Lucrarea a fost concepută, așa cum se precizează în nota asupra ediției, din perspectiva metodei socio-istorice și a analizei prosopografice, cu intenția de a oferi o interpretare a datelor biografice prin care să se evidențieze sistemul de recrutare și promovare a clerului uzitat în cadrele instituționale ale Bisericii Române Unite din perioada avută în vedere. Prin asumarea acestor premise metodologice, care au dat de bună vreme rezultate excelente în alte istoriografii, realizatorii volumului de față prezintă medalioanele biografice alese spre studiu cu ajutorul unei structuri unitare, care și-a propus să prezinte originea socială a celor 140 de personalități, urmată de coordonatele carierei ecleziastice și didactice și de activitatea culturală și politico-națională pe care au desfășurat-o.

O altă noutate a acestui volum, care se impune a fi semnalată, constă în caracterul său de instrument de lucru, dimensiune a cercetării asumată în mod explicit de autori și concretizată cu prisosință în paginile cărții. Avem de-a face cu un instrument de lucru de maximă utilitate, o lucrare bine documentată de care nu se vor putea dispensa de acum încolo cercetările de istorie a secolului al XIX-lea. Cartea înfățișează în cele 140 de voci ale sale, într-o formă sintetică și condensată, întreaga informație disponibilă despre personajele selectate, atât din literatura secundară mai veche sau mai nouă, cât și din sursele primare (documente de arhivă, șematisme, presă, memorii). Trebuie adăugat aici și faptul că autorii au ales un demers de anvergură în adunarea și sistematizarea unei informații risipite într-o varietate de surse și nu foarte la îndemână pentru cercetarea istorică interesată de secolul al XIX-lea. Efortul de sistematizare a datelor este dublat de contribuția documentară reală a lucrării, în special cu privire la figuri mai puțin cunoscute sau mai puțin vizibile în societatea românească a epocii, precum canonicii episcopiei Lugojului sau vicarii foranei ai Maramureșului, în legătură cu care, înainte de apariția prezentului dicționar, orice încercare de documentare era de natură să descurajeze chiar și pe cei mai optimiști cercetători. Demn de apreciat este, nu în ultimul rând, faptul că fiecare voce a *Dicționarului* este prevăzută, pe lângă reconstituirea biografică de rigoare, și cu referințe bibliografice complete care pot servi pe viitor ca punct de plecare pentru cercetări mai extinse.

Este cu adevărat meritorie această calitate de instrument de lucru prin care se remarcă volumul, cu atât mai mult cu cât istoriografia noastră nu excelează în abordări de această factură. Pe zona istoriei ecleziastice și a istoriei elitelor, în care se înscrie și prezentul demers, lucrările apărute până acum, de dată mai veche sau mai recentă, sunt puține la număr și mult sub necesarul pe care îl reclamă cele două domenii. Lucrări ca *Șematismul istoric al Episcopiei de Oradea*, apărută în 1932, lucrarea lui Victor Bojor despre canonicii diecezei armenopolitane, publicată cu cinci ani mai târziu,

urmată de cea dedicată episcopilor gherleni (1939), la care putem adăuga cercetările recente ale lui Cornel Sigmirean (*Istoria formării intelectualității românești din Transilvania în epoca modernă*, Cluj-Napoca, 2000; *Intelectualitatea ecleziastică. Preoții Blajului (1806-1948)*, Cluj-Napoca, 2007), sunt cam singurele „baze de date” mai ample și cu caracter mai sistematic pe care istoriografia de până acum le-a oferit în materie de personalități ecleziastice românești de secol XIX. Prezenta lucrare, cea mai completă și mai bine documentată în acest stadiu al cercetărilor, oferă un instrument de lucru de cea mai mare utilitate pentru cercetarea științifică interesată de epoca modernă.

Documentarea și elaborarea lucrării sunt rezultatul unui efort de echipă, realizat în cadrul și cu suportul financiar al unui proiect CNCS, derulat la filiala Cluj a Academiei Române, condus de doamna Mirela Andrei Popa în calitate de director de proiect. Cercetarea de echipă a făcut posibilă ducerea la bun sfârșit a unei documentări complexe și dificile, care a presupus consultarea unor surse primare răspândite pe un areal geografic larg, începând cu arhivele vaticane și cu cele vieneze, continuând cu fonduri existente la diferite filiale ardelenale ale Arhivelor Naționale, precum și a unei bogate bibliografii românești și străine, toate acestea prezentate pe larg la secțiunea *Referințe bibliografice* (pp. 411-426). Efortul colectiv care stă la baza acestei lucrări n-a prejudiciat scriitura cărții, care este una unitară, atât în partea de studiu introductiv, cât și la biografiile personalităților avute în vedere. Remarcăm analiza temeinică pe care o propun autorii volumului în studiul introductiv, o elaborare erudită, bazată pe o informație bogată și au un stil agreabil, care face cartea îmbietoare, nu doar pentru specialiști, ci și pentru publicul larg, care nu este uitat, după cum se menționează explicit în nota asupra ediției.

Dacă pentru specialiști, dicționarul de personalități ecleziastice pe care îl prezentăm este un instrument de lucru și un model de interpretare, pentru conștiința greco-catolicilor din România secolului XXI lucrarea este fără nicio exagerare un repertoriu al identității spirituale și ecleziale a acestei comunități, care a contribuit atât de mult la modernizarea întregii națiuni române sub aspect cultural și național, precum și la re conectarea societății românești la valorile civilizației apusene.

În final, se cuvine să-i felicităm pe autori pentru rezultatul obținut și să ne exprimăm speranța că demersul lor va fi unul stimulativ, în sensul de a constitui un îndemn și o încurajare pentru inițiative care să repertorizeze și alte categorii socio-profesionale românești din epoca modernă.

Ion Cârja

Sergiu SOICA, *Eparhia Greco-Catolică de Oradea și Securitatea în anul 1948*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2014, 343 p.

Apărută la o editură de prestigiu din Cluj-Napoca, cartea lui Sergiu Soica, *Eparhia Greco-Catolică de Oradea și Securitatea în anul 1948*, se întinde pe parcursul a 343 de pagini, în cuprinsul ei găsim se teme de istorie contemporană legate de instituția bisericească a românilor uniți din nord-vestul României. Pretinzându-se a fi o carte de istorie care se adresează unui public specializat sau mai puțin specializat, cartea lui Sergiu Soica este mai degrabă o combinație de material documentar – cules din arhive și biblioteci virtuale – în care autorul a inserat și câteva considerații critice pe marginea documentelor, care, pentru o lucrare de istorie, ar trebui să se regăsească în partea a doua a cărții, autorul umplând paginile cărții încă de la început cu fragmente de documente.

La o lecturare atentă – atât a primei părți tematice, cât și a anexelor documentare – se observă multe inadvertențe în privința editării acestui volum. Astfel, în capitolul introductiv dedicat instaurării comunismului în România, autorul s-a axat pe un cadru general al prigoanei îndreptate împotriva Bisericii Greco-Catolice, descris cu un suport minimal al notelor de subsol, lipsind cu desăvârșire istoriografia la zi a problemei, fapt care a condus la o necunoaștere a specificului local. Inserarea documentului privind „unificarea”, datat 29 august 1948, găsit în arhiva C.C. al P.C.R., nu se distinge clar de așa-zisul text critic, autorul făcând mai degrabă o „cronologie” a măsurilor luate de comuniști la suprimarea Bisericii. Trecerea bruscă de la descrierea foarte pe scurt a organizării Episcopiei de Oradea (vicariate, protopopiate) la măsurile luate de comuniști împotriva Bisericii nu face decât să